

3. - С. 6-13.

4. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. програма / Розроб.: М.Ф.Степко, Я.Я. Боллобаш, В.Д. Шинкарук та ін. - К.; Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2004. - 18 с.

5. Москаленко В.Ф. Основні засади Болонського процесу. Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних навчальних закладах (у питаннях і відповідях): Довідник для студентів. / В.Ф. Москаленко, О.П. Волосовець О.П. Яворовський, Л.І. Остаток, Б.В. Михайличенко. - К.: Книга плюс, 2005. — 24 С.

Заяц А.Р., Ожоган З.Р., Мизюк Л.В., Ожоган И.А., Сухоробский Ю.И.

Внедрение кредитно-модульной системы организации учебного процесса на кафедре ортопедической стоматологии ИФНМУ

Резюме. Внедрение кредитно-модульной системы образования предусматривает целеустремленность совершенствования теоретических и практических знаний на этапах усвоения модуля, побуждает студентов к систематической подготовке к практическим занятиям, самостоятельной работе с литературными

источниками, работе над своими мануальными умениями и навыками, а также требует соответствующей базы, оснащения и высокой квалификации преподавателей.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, итоговый модульный контроль, ортопедическая стоматология, студенты, практические навыки.

Zaiats O.R., Ozhogan Z.R., Miziuk L.V., Ozhogan I.A., Sukhorebskyi Yu.I.

The Introduction of Credit-Modular System of Educational Process at the Department of Prosthetic Dentistry IFNМУ

Summary. The introduction of credit-modular system of education implies purposefulness improve theoretical and practical knowledge on the stages of learning module, encourages students to the systematic preparation for practical training, independent work with literature, work on their manipulative skill, and requires the appropriate base, equipment and high lecturer's qualification.

Key words: credit-modular system, the final module control, prosthetic dentistry, students, practical skills.

Надійшла 19.03.2012 року.

УДК 371.322+378.147

Максимчук Л.Т., Дорошенко О.О.

Значення “емоційного навчання” у викладанні неврології для студентів вищих медичних навчальних закладів

Кафедра нервових хвороб №1 (зав. каф. - проф. Р.Д.Герасимчук) Івано-Франківського національного медичного університету

Резюме. Для досконалого оволодіння якостями кваліфікованого невролога-клініциста на етапі навчання студенти повинні ознайомитися з особливостями клінічної неврології та з небезпеками, що підстерігають лікаря без достатньої професійної, наукової та загальної інтелектуальної підготовки. Важливою умовою, яка розвиває інтерес до навчання та підвищує активність студентів, є яскравість та емоційність навчального матеріалу. Емоційно-позитивне ставлення до навчання стимулює пізнавально-розумову активність студентів, зацікавленість у вирішенні навчальних та наукових проблем, активізує самостійне творче мислення. У дослідженні було виявлено зростання у студентів працездатності, покращення показників життєстійкості та толерантності до невизначеності, до ситуацій новизни, до складної інформації і важковирішуваних проблем за результатами тестів (С. Мадді, С. Баднер).

Ключові слова: педагогічна діяльність, емоція, навчальний процес, вищий медичний навчальний заклад.

Неврологія – одна з обов'язкових дисциплін, що вивчається студентами вищих медичних навчальних закладів України. Для досконалого оволодіння якостями кваліфікованого невролога-клініциста студенти ще на етапі навчання повинні бути ознайомлені з особливостями клінічної неврології та з небезпеками, що підстерігають лікаря без достатньої професійної, наукової та загальної інтелектуальної підготовки: недооцінка огляду хворого та переоцінка даних додаткових методів дослідження, неврахування індивіду-

альних особливостей пацієнта та його психологічних характеристик [1, 2]. Підготовка високоосвічених фахівців вимагає чіткого плану викладання з використанням всіх досягнень сучасної педагогіки. Як і всі сфери людського життя, процес навчання знає впливу емоцій. Існують переконливі дані, які свідчать про те, що емоції є найважливішим фактором регуляції процесів пізнання. Так, емоційна забарвленість – одна з умов, що визначає довільну увагу та здатність запам'ятовувати. Вона може суттєво забезпечити або ускладнити довільну регуляцію цих процесів [3].

Особливої актуальності проблема емоційної регуляції набуває в сучасних умовах, коли різко змінюється характер і зміст педагогічної діяльності [5, 7]. Потік інформації раціоналізує педагогічну діяльність, витісняє з її змісту емоційні умови людського фактору.

Оскільки інтелектуальна діяльність полімотивована, то, крім власне інтелектуальних емоцій, у системі мисленнєвої діяльності виникають й інші емоційні явища, в основі яких лежать інші потреби й мотиви особистості. Так, наприклад, гордість за досягнуті успіхи чи сором за невдачі у ході мисленнєвої діяльності будуть базуватись не на пізнавальному мотиві, а на мотиві досягнень. У ході мисленнєвої діяльності може виникнути страх, пов'язаний із втратою контролю над ситуацією [6]. Тільки з урахуванням мотивації студента можливою є ефективна соціально-педагогічна взаємодія з ним. Дослідники вважають, що у вищому нав-

чальному закладі студенти з високим рівнем успішності відрізняються від студентів з низьким рівнем успішності перш за все розвиненістю професійної мотивації [1]. Вона, зважаючи на приблизно схожий рівень інтелектуальних здібностей абітурієнтів, які витримали конкурсний відбір, стає визначальним фактором подальшої соціалізації особистості [4]. Позитивне ставлення до майбутньої професії разом з реальними уявленнями про її особливості, сформованими вже на початку оволодіння нею, є важливою умовою успішної навчальної діяльності студента. Посилення внутрішньої мотивації до пізнавальної діяльності призводить до стабільного зростання результативності навчальної діяльності студента [5, 6].

Негативне ставлення до навчання пов'язане з негативними емоціями страху, образи, незадоволеності собою та викладачем. Позитивне ставлення до навчання пов'язане з позитивними емоціями подиву, переживання незвичайності, впевненості у своїх силах, гордості за себе [6, 9]. Емоційно забарвлені знання запам'ятовуються швидше і міцніше, ніж знання, що позбавлені індивідуальності і залишають людину байдужою. І це постійно треба враховувати при доборі навчального матеріалу. Однією з важливих умов, за яких виникає і розвивається інтерес до навчання, підвищується активність слухачів, є яскравість, емоційність навчального матеріалу, захопленість самого вчителя. Це справляє величезний вплив на слухачів, їхнє ставлення до предмета та викладача. Емоційна дія – один з найсильніших засобів захоплення слухачів до навчання. Краса, освіченість, емоційна напруга матеріалу, що вивчається, через вмиле викладання передаються слухачам, захоплюють їх. Щира захопленість викладача предметом позитивно впливає на слухачів. Таким чином, важливою умовою переведення знань у переконання є емоційне ставлення слухачів до предмета, що ними вивчається.

Без сумніву, найкращим методом підвищення емоційного фону занять є побудова навчання за такими напрямками: створення психологічного клімату довіри між викладачами та слухачами, забезпечення співробітництва у прийнятті рішень між усіма учасниками навчального процесу; актуалізація мотиваційних ресурсів навчання.

Враховуючи позитивний педагогічний досвід “емоційного навчання”, на кафедрі нервових хвороб № 1 ІФНМУ нами успішно використовуються певні практичні емоційні прийоми [3].

1. Відмова від розтягнутого вступу чи відступу при викладі нового матеріалу.

2. Несподіванка. При проведенні практичних занять і викладенні матеріалу використовується несподівана та невідома інформація з яскравими, образними прикладами.

3. Застосування елементу неформальності. Розгляд та обговорення власних помилок викладача, суб'єктивності у визначенні діагнозу та розгляд шляхів, які дозволили уникнути одностороннього підходу до цієї або подібної проблеми та знайти її нове рішення.

4. Співпереживання. Наголошення на значних для аудиторії та теми заняття дрібницях, виразний опис подій, які пов'язують викладача зі студентами, змушуючи останніх переживати.

5. Драматизація. Наочне і захоплене, із свідомою драматизацією, змалювання клінічних випадків, щоб студенти могли ототожнювати себе з лікарем-клініцистом та життєвою ситуацією.

6. Гіпербола. Використання перебільшень при розгляді клінічних випадків, щоб загострити увагу студентів. Це допомагає виявити причинно-наслідкові та умовно-наслідкові взаємозв'язки між подіями, процесами й діями людей

(пізніше викладач вже без перебільшень зрозуміло викладає свою позицію до даної проблеми).

7. Апеляція до авторитету. Посилання на авторитет науки та історичний, життєвий і викладацький досвід для підтримання правоти власної думки.

8. «Провокація». Викликання на короткий час у студентів реакції незгоди з інформацією – формулюванням діагнозу, планом обстеження чи лікування хворого. Вказаний метод використовується для того, щоб змусити студентів шукати помилки у наведеній інформації, самостійно їх долати та активно знаходити власні варіанти вирішення проблеми, будувати конструктивні висновки.

9. Спонування до прийняття рішення. Доведення до студентів усіх аргументів «за» та «проти» будь-якої думки, концепції, ідеї та знаходження спільного вірного рішення проблеми, що досягається необхідними питаннями до студентів, використанням їх здатності приймати рішення для виявлення предмета обговорення, залученням їх до процесу мислення.

Досліджуючи вплив позитивних емоцій на розумову діяльність студентів, було виявлено зростання у студентів працездатності, покращення показників життєстійкості та толерантності до невизначеності, до ситуацій новизни, до складної інформації і важковирішуваних проблем за результатами тестів (тест життєстійкості С. Мадді (The Personal Views Survey), 2001-2003; методика визначення толерантності до невизначеності С. Баднера (Tolerance Ambiguity Scale) в адаптації Г.А. Солдатової, 2003) [8].

Таким чином, емоційно-позитивне ставлення до навчання стимулює пізнавально-розумову активність студентів, зацікавленість у вирішенні навчальних та наукових проблем, активізує самостійне творче мислення, підвищує їх працездатність на 25-40%, робить життя повноцінним і цікавим. Для ефективного вирішення всіх педагогічних завдань викладачеві необхідно заздалегідь готуватися до керування емоційним фоном навчальних занять, розробляти для них емоційні проекти; активно сприяти утворенню доброзичливих взаємовідносин між учасниками навчально-виховного процесу.

Література

1. Антонова Н. О. Навчальна мотивація в структурі особистості студентів-психологів / Н. О. Антонова // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – 2008. – № 9. – С. 17–31.
2. Ильин Е. П. Дифференциальная психология профессиональной деятельности / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2008. – 432 с.
3. Калошин В. Ф. Вплив емоцій на ефективність навчального процесу / В. Ф. Калошин // Практична психологія і соціологія. – 2007. – № 1. – С. 70–74.
4. Кожанова М. В. Задоволеність роботою лікарів, як суб'єктивний критерій професійної придатності / М. В. Кожанова // Актуальні проблеми психології. – 2008. – № 10. – С. 275–284.
5. Кравчук М. Г. Про правові та морально-етичні принципи біоетики в медичній освіті / М. Г. Кравчук, М. М. Груша, О. В. Романенко // Охорона здоров'я України. – 2008. – № 1(29) – С. 158.
6. Максименко С. Д. Психологія особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. – К.: Вид-во ТОВ “КММ”, 2007. – 295 с.
7. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: Підручник / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
8. Солдатов Г. У. Практикум по психодиагностике и исследованию толерантности личности / Г. У. Солдатов, Л. А. Шайгерова. – М.: Изд-во МГУ им. М. В. Ломоносова, 2003. – 212 с.
9. Hoffman S. J. Student leadership in interprofessional education: benefits, challenges and implications for educators, researchers and policymakers / S. J. Hoffman, D. Rosenfield, J. Gilbert // Medical Education. – 2008. – № 42. – P. 654–661.

Максимчук Л.Т., Дорошенко О.О.

Значимість “емоціональної учебы” в преподаванні неврології для студентів вищих медичинських закладів

Резюме. Для совершенного оволадання качествами кваліфіцированного невролога-клиниціста на етапі обучения студенти должны ознакочитися с особенностями клинической неврологии и с опасностями, которые подстерегают врача без достаточной профессиональной, научной и общей интеллектуальной подготовки. Важным условием, которое развивает интерес к учебе и повышает активность студентов, является яркость и эмоциональность учебного материала. Эмоционально-позитивное отношение к обучению стимулирует познавательную-мыслительную активность студентов, заинтересованность в решении учебных и научных проблем, активизирует самостоятельное творческое мышление. В исследовании у студентов было выявлено увеличение трудоспособности, улучшение показателей жизнестойкости и толерантности к неопределенности, к ситуациям новизны, к сложной информации и проблемам по результатам тестов.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, эмоция, учебный процесс, высшее медицинское учебное заведение.

Maksimchuk L.T., Doroshenko O.O.

The Importance of “Emotional Study” in Teaching Neurology for Students of Higher Medical Educational Institutions

Summary. For perfect mastering by qualities of the qualified neurologist students should familiarize with features of clinical neurology and with dangers which trap the doctor without sufficient professional, scientific and general intellectual knowledge. The important condition which develops interest to study and raises activity of students is brightness and emotionality of material for learning. The emotionally-positive relation to learning stimulates cognitive activity of students, interest in the decision of educational and scientific problems, makes active independent creative thinking. In research has been revealed the increasing of students work capacity, improvement of indicators of vital resistance and tolerances to uncertainty, to novelty situations, to the difficult information and problems by results of tests.

Keywords: pedagogical activity, emotion, educational process, the higher medical educational institution.

Надійшла 27.02.2012 року.

УДК 378.147.88+371.315+613.95+616.314

Мельничук Г.М., Гаврилів Г.М., Костюк І.Р., Костюк В.М., Базалицька О.В., Сікорин У.Б.

Методика проведення практичного заняття „Захист історії хвороби” на кафедрі дитячої стоматології Івано-Франківського національного медичного університету

Кафедра дитячої стоматології (зав. каф. – проф. Г.М.Мельничук)
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Резюме. Одним із найефективніших способів професійного вдосконалення спеціаліста в галузі медицини, на нашу думку, є участь у науково-практичних конференціях, де відбувається спілкування з колегами, обмін досвідом, ознайомлення з новинками науки і техніки. Ми пропонуємо проводити практичне заняття на ІV курсі стоматологічного факультету на тему: „Захист історії хвороби” як ділову гру у вигляді конференції, під час участі в якій кожен студент має змогу проявити себе як доповідач та як активний учасник. При цьому викладач займає позицію ведучого конференції. Захист історії хвороби оцінюється за наступними критеріями: за написання роботи, за її презентацію й за активну участь у конференції, тобто за уміння студента формулювати запитання до колеги та самому давати вичерпну і лаконічну відповідь на поставлені запитання, демонструючи свій рівень підготовки. Методика проведення заняття по захисту історії хвороби у формі ділової гри спонукає студентів до творчого підходу у засвоєнні складних питань дитячої терапевтичної стоматології, формує клінічне мислення.

Ключові слова: практичне заняття, конференція, історія хвороби, дитяча терапевтична стоматологія.

На сучасному етапі розвитку суспільства пріоритетним завданням вищої медичної школи є визначення та обґрунтування моделі лікаря майбутнього [4,5]. Актуальність проблеми підвищення якості навчання студентів зумовлена

необхідністю формування нового світогляду висококваліфікованого лікаря, який повинен досконало володіти основами фундаментальних та класичних знань [1,2,6]. Для розв’язання цієї проблеми викладачам вищих медичних навчальних закладів необхідно розробляти оптимальні методи розумового напруження студентів із подальшим впровадженням їх у навчальний процес, метою якого є формування клінічного мислення з обов’язковими елементами вміння самостійно приймати рішення стосовно постановки правильного діагнозу й обрання оптимальної лікарської тактики. Якість підготовки спеціалістів зазвичай визначається такими основними принципами навчання, як постановка цілей, зміст дисципліни та методика викладання предмету [7].

Запорукою професійного успіху лікаря-стоматолога є постійне навчання, удосконалення рівня своїх знань та навичок, оволодіння новими методиками та технологіями, тобто практикуючий лікар повинен розвиватися та не відставати від науково-технічного прогресу. Одним із найефективніших способів професійного вдосконалення лікаря-стоматолога, на нашу думку, є участь у науково-практичних конференціях, під час яких відбувається спілкування з колегами, обмін досвідом, ознайомлення з новинками